

Югославії відповідно. Мова при цьому – засіб комунікації та об'єкт системного вивчення і наукового аналізу. Третій етап – підготовки фахівців-сербістів (починаючи з 1994 року) відзначений наданням сербській мові (разом з іншими слов'янськими на відділенні) статусу базової навчальної дисципліни у фаховій основі циклу професійної підготовки фахівців існуючих освітньо-кваліфікаційних рівнів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Энциклопедический словарь Брокгауза и Эфрона; 2. Обзорение преподавания на историко-филологическом факультете императорского Университета Св.Владимира в весеннем полугодии 1909 г. – Киев: Типография Университета, 1909; 3. *Паламарчук О.Л., Чмир О.Р.* Слов'янська філологія в Київському університеті // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. - Спеціальний випуск. – К., 2009; 4. Общие учебные планы и правила историко-филологического факультета Университета св.Владимира / сост. Деканом Н. Бубновым 19 мая 1907 г. – Киев: Универс. типография, 1907; 5. *Кончаревич К.* Настава страног језика на филолошким студијама. Теорија и пракса. – Београд, 1996; 6. *Стеблина-Рудякова Л.М.* Сербістика в Київському університеті імені Тараса Шевченка // Українсько-сербський збірник УКРАС. – вип. 1(4). – К., 2010.

Черниш Т.О. (Київ, Україна)

Про київську полоністику і полоністів 1971-1976 років

У статті висвітлені актуальні сторінки історії української полоністики й основні етапи підготовки науковців, які зосередили свої зацікавлення на розвитку досліджень польської мови, літератури, історії в Україні.

Ключові слова: полоністика, полоністи, філологічний факультет Київського університету.

В статье освещены актуальные страницы истории украинской полонистики и основные этапы подготовки ученых, которые сосредоточили свои интересы на развитии исследований польского языка, литературы, истории в Украине.

Ключевые слова: полонистика, полонисты, филологический факультет Киевского университета.

The article touches upon the actual facts of Ukrainian Polish studies history and main stages of preparing specialists who concentrated their interest on Polish studies, namely Polish language, literature and history in Ukraine.

Key words: Polish studies, Polish studies specialists, Philological Faculty of Kyiv University

Кожного року, знайомлячись із новою групою першокурсників, я пригадую і себе, студентку I-го курсу слов'янського відділення філологічного факультету Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, для якої ця сторінка в житті розпочалася у 1971-1972 навчальному році. За ці сорок літ змінилися численні покоління першокурсників, помінялася низка звичних колись найменувань, посад, суспільних організацій, установ і навіть назва держави, у якій ми жили.

Вступила я на слов'янське відділення філфаку, без вагань обравши польську групу, бо ж таємно, у душі саме цей напрям навчання ніби пов'язував мене з польським походженням і історією родини моєї мами, Надії Стоцької. Її батько і дядько, хмелеводи з Полісся, у грудні 1937 р. були розстріляні як «польські шпигуни» у казематах НКВС і зариті в піску Биківнянського лісу під Києвом. За радянських часів це була сімейна таємниця, закрита і драматично болісна тема, якої не торкалися навіть всередині сім'ї – як через бажання уникнути ускладнень для життя й кар'єри дітей, так і з міркувань спокою родини, щоб не ярити старі рани, не краяти надламаного численними переживаннями серця мами.

Для мене початок навчання на першому курсі дещо відклався, розпочавшись лише наприкінці листопада, оскільки традиційний вересневий виїзд студентів у колгосп закінчився для мене вірусним гепатитом – хворобою Боткіна і перебуванням у суворому режимі інфекційної лікарні десь у Святошині. Я дуже хвилювалася, що не мала змоги вчитися з усіма, але нарешті, вийшовши «на волю», з несамовитою жагою взялася до праці. Дуже допомогли надолужити пропущене мною мої однокурсниці, багатолітні подруги Оксана Могила (нині доцент, кандидат філологічних наук) і Лана (Світлана) Грибова (дипломат із багатолітнім стажем).

Загалом у польській групі було нас восьмеро дівчат. Майже всі з нас були незмінними відмінницями і отримали червоні дипломи. Нашим основним викладачем польської мови була доцент, кандидат філологічних наук Станіслава Йосипівна Левінська (чого було варте вже її польське ім'я – це вже був кредит довіри і захоплення). Я завжди буду вдячна своїй університетській викладачці за добру науку і міцні знання. Досі зберігаю товстий «загальний» зошит зеленого кольору, з якого розпочалася моя улюблена полоністика: свідчення несміливого написання польських носових із різного розміру хвостиками, розхитані діакритичні знаки (*kreski*) над *o* та палатальними приголосними, невпевнено намальоване «ел тверде», яке часто зовні було таке подібне до латинського *t*; перші записані парадигми найпростіших іменників жіночого роду типу *mama*, *ława*, особових займенників, дієслів 3-ї дієвідміни (як-то *mieszkać*, *wolać*) –

дієслово *kochać*, очевидно, через надмірну цнотливість, ми не записали).

Треба віддати належне добрій організації нашої освіти загалом і праці в аудиторії зокрема. Ми робили багато граматичних вправ, любили писати на дошці, чимало читали в аудиторії, носячи із собою зелений двотомник «Wypisy z literatury polskiej», який брали на студентському абонементі у «великій» бібліотеці або ж у філкабі, що був колись на третьому поверсі нашого корпусу (десь у районі 126-128 аудиторій), де працювала мила і дружня Ольга Антонівна.

На першому курсі ми мали дванадцять годин на тиждень своєї основної слов'янської мови, і через те навчальний процес був дуже насиченим, а також систематичним і ефективним. Пізніше, з II-го курсу, ми почали займатися практичним курсом польської мови ще з однією викладачкою (і дуже гарною і випещеною жінкою), Мюдою Луківною Паламарчук, а з III-го курсу на кафедрі з'явилася незабутня Майя Миколаївна Чередниченко (Смоліна), з якою пізніше я була колегою аж до часу її драматичної передчасної смерті у квітні 1997 р.

Окремо згадуються заняття зі Станіславою Йосипівною, провідною полоністкою кафедри і викладачкою як мови, так і літератури. За всі роки навчання вона не пропустила жодної пари, завжди була на роботі, зі студентами була дуже педантична і вимоглива. Взагалі стосунки між нами, студентами, і викладачами були виключно і строго офіційними, існувала відчутна дистанція між нами і нашими наставниками, і обидві сторони її старанно зберігали. Я особисто сприймала університетських доцентів і професорів як небожителів. Якось зазирнувши у двері 144-ї аудиторії, де на той час містилася кафедра слов'янської філології, і побачивши там нашу викладачку з канапкою в руці, я була глибоко вражена! Водночас не можу не згадати, що наша кафедра (на той час її керівником, після проф. В. І. Масальського, став доц. М. С.Зарицький) дуже приязно, по-батьківському опікувалася нами, славістами. Може, через це (а може, через те, що вивчали «зарубіжні» мови) ми себе відчували чимось на кшталт еліти серед загалу студентів філфаку.

Тоді кафедра і за кількістю викладачів (здається, їх тоді було семеро), і за кількістю столів була зовсім невеликою. Ми там з'являлися у виключних випадках. А, так би мовити, нашою базовою територією була 143-я аудиторія – лінгафонний кабінет слов'янського відділення (зараз це моя улюблена аудиторія для викладання). У цій кімнаті було встановлено чотири ряди лінгафонних кабін із магнітофонами і мікрофонами, що були під'єднані до центрального пульта, змонтованого спереду аудиторії на підвищенні, де розташовувався викладач. Ми дуже любили цю затишну кімнату, і саме тут відточували свою вимову, артикуляцію і дикцію. Слід

віддати належне доцентіві Левінській, яка багато зусиль доклала до того, аби виробити в нас добрі фонетичні навички. Станіслава Йосипівна написала декілька вдалих методичок із добіркою текстів для читання в лінгафонному кабінеті – віршів А. Міцкевича, Ю. Словацького, М. Конопницької, Ю. Тувіма, В. Броневського, Я. Івашкевича, численних уривків із прозових творів польських письменників. На занятті кожна з нас по декілька разів декламувала той чи інший твір, усе це записувалося, а найдосконаліший варіант залишався на плівці на індивідуальній бобіні виконавця, яка вкладалася до пакету із написом прізвища, курсу і дати. Декілька десятиліть ці плівки зберігались у шафі під стіною; повернувшись до університету як викладач у 1986 р., я знайшла ці студентські записи, у тому числі і свої, які згодом втрапились у вирі ремонтів і переїздів.

Курсову роботу на I-му курсі слависти зазвичай виконували з української мови: це наша друга спеціальність. І я назавжди запам'ятала і довго зберігала свою першу студентську працю на тему «Побутова лексика повісті Василя Близнеця «Древляни», науковим керівником якої була незабутня Алла Петрівна Коваль, на той час уже доктор філологічних наук і професор кафедри української мови нашого філологічного факультету, розумна і напрочуд гарна жінка, відома дослідниця в галузі лексики, фразеології і стилістики української мови. А з II-го і до останнього курсу ми писали свої курсові, а потім і дипломні роботи зі свого славистичного фаху – полоністики. Тема моєї дипломної роботи була «Юліуш Словацький у радянському літературознавстві». Науковим керівником була доцент С.Й.Левінська, а рецензентом – Ю. Л. Булаховська, тоді, у 1976 р., ще кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу літератур зарубіжних слов'янських народів Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР. А нині – доктор філологічних наук, професор і академік Академії вищої школи України. Захист моєї дипломної роботи став початком нашого з Юлією Леонідівною тісного знайомства і приятелювання. Я завжди дуже цінувала свої дружні контакти з уславленою «славистичною» родиною Булаховських.

Під час роботи над дипломом я дуже ретельно і дбайливо відшукувала й опрацьовувала матеріали, намагалася якнайповніше представити наукове осмислення творчості видатного романтика не лише в літературознавстві радянської доби, як того вимагало формулювання моєї теми, але залучила також і науково-критичну рецепцію його творчості, включно з перекладами творів, на теренах Російської імперії в дореволюційний період. Замовила навіть фотографії низки титульних сторінок доступних мені книжок. Мою старанність, скрупульозність і

систематичність Державна екзаменаційна комісія оцінила на «відмінно з відзнакою». Але на цьому моя власне наукова діяльність у галузі літературознавчої полоністики закінчилася.

Після випуску місцем моєї роботи з 2-го серпня 1976 р. став відділ загального і слов'янського мовознавства Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні АН УРСР. Інститут тоді очолював акад. І.К. Білодід (а перед ним – акад. Л. А. Булаховський), а завідувачем мого відділу був О. С. Мельничук, на той час чл.-кор. АН УРСР, а згодом повний академік нашої Академії і чл.-кор. АН СРСР (РАН). Упродовж 1976-1986 рр. я з ентузіазмом і великою насолодою працювала в цьому відділі, ні на мить не пошкодувавши про свій відхід від літературознавчої проблематики. За кожної нагоди я виявляла свої полоністичні інтереси, понадто ж у спілкуванні з членом відділу, полоністом за фахом, учнем акад. Булаховського, людиною з неймовірно багатою ерудицією та високою культурою мислення, нині членом-кореспондентом НАНУ, доктором філологічних наук, професором О. Б. Ткаченком. Інститут мовознавства і мій відділ стали моїм другим університетом. Тут я познайомилася і стала колегою багатьох із тих, хто на той час належав до еліти української лінгвістичної славістики. Серед них були уже згадані О. С. Мельничук і О. Б. Ткаченко, а також В. Т. Коломієць, Т. Б. Лукінова, А. П. Непокупний, Г. П. Півторак, В. Г. Складенко, І. А. Стоянов, Р. В. Болдирев, В. М. Русанівський, Л. С. Паламарчук, В.В. Німчук, І. Г. Матвіяк, Г. М. Гнатюк, І. П. Чепіга, І. М. Железняк та ін. Власне тут я зрозуміла, якою важкою і відповідальною є праця філолога, що поглинає усього тебе, вимагаючи повної віддачі і посвяти.

В атмосфері спілкування з такими видатними особистостями я почала працювати над кандидатською дисертацією на тему «Слова на позначення температури в польській мові». Нагромадження фактичного мовного матеріалу і його поглиблена порівняльно-історична інтерпретація вивели мене за рамки первісного проекту на ширші терени славістичної компаративістики, наслідком чого стало дисертаційне дослідження «Етимологічні гнізда коренів на позначення горіння у слов'янських мовах» (науковий керівник – доктор філологічних наук, професор Віра Титівна Коломієць). Захист відбувся 11-го лютого 1986 р., а опонентами були доктор філологічних наук, професор А.Є. Супрун і кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник Н.П. Романова.

Далі обставини складаються таким чином, що після Чорнобильської катастрофи неочікувано виходить на пенсію доц. С.Й. Левінська. На кафедрі слов'янської філології лишається тільки один викладач польської мови, уже згадана М.М. Смоліна, яка на той час ще не мала наукового ступеня. Наближався новий навчальний рік, а викладача польської

літератури та низки спецкурсів на кафедрі не було. Одного вересневого дня 1986 р. у відділі загального і слов'янського мовознавства (к. 728) пролунав телефонний дзвінок, який поклав початок новому етапові в моїй філологічній долі. Це телефонувала О.Л. Паламарчук, доцент, богеміст із кафедри слов'янської філології, і переказала мені пропозицію тодішнього завідувача кафедри, незабутнього В.К. Житника зайняти вакансію викладача польської мови і літератури. Я була дуже збентежена і схвилювана цією пропозицією, багато думала, зважувала, сумнівалася, розуміла всю серйозність цього вибору, радилася з колегами в Інституті. І хоч усі вони були патріотами Академії й академічної науки, і, наскільки я можу судити, цінували мене як товариша по роботі, – а незважаючи на це, усі вони, і навіть мій завідувач відділу О.С. Мельничук, мені сказали: «Йди!». Особливо наполегливо переконував мене А.М. Залеський, відомий український діалектолог і водночас полоніст (мій університетський викладач історичної граматики польської мови на III-IV курсах), який говорив мені: «Таню, якщо не ви, то хто ж?». І лише тодішній директор Інституту акад. В.М. Русанівський був рішуче проти, аргументуючи це тим, що, за його словами, моє місце тут, в Академії, саме тут мені йти до вершин науки, натомість університет – це суцільна «смиканина». Але коли я все ж таки наполягла на своєму, він дуже розгнівався і навіть видалив мою монографію з видавничих планів Інституту. Через багато років, коли я готувалася захищати мою докторську дисертацію в спеціалізованій раді Інституту мовознавства і прийшла до нього запросити його на захист, Віталій Макарович схвально оцінив і мою наукову роботу, і мою педагогічну діяльність, у цей спосіб нарешті схваливши мій тодішній вибір.

Цей вибір я нарешті зробила, хоча в моїх перших викладацьких конспектах лекцій, на полях, часто трапляється питання «Co robić?» Спершу, упродовж кількох місяців осені-зими 1986 р., я працювала погодинно, зостаючись співробітником Інституту, а з березня 1987 р. повністю залишила свій улюблений Інститут мовознавства і перейшла на постійну роботу на кафедру слов'янської філології філологічного факультету. Деканом тоді був проф. М.С. Грицай.

Розпочавши викладацьку діяльність на слов'янському відділенні, я дуже швидко відновлювала в пам'яті польську мову і, головне, дуже багато й інтенсивно працювала над підготовкою лекційних курсів, передусім з історії польської літератури. Крім численних полоністичних предметів, я також відразу стала читати для всього слов'янського відділення спецкурс «Порівняльно-історична граMATика слов'янських мов». До нього я мала особливе ставлення: цей спецкурс втілював у собі зв'язок і з моєю науковою спеціальністю, і з моєю

дисертацією, і з відділом загального і слов'янського мовознавства, де ця дисертація і була створена, і, отже, з академічною наукою.

До 1994-1995 навчального року набір у польську групу відбувався раз на два роки, через те один навчальний рік були II-й і IV-й курси, а наступний – I-й, III-й і V-й. Я прийшла тоді, коли 1-го вересня розпочали заняття два курси полоністів, і мала я в цілому десять-дванадцять підготовок. Зокрема, на другому курсі були лекції з літератури Середньовіччя, а на четвертому – з літератури кінця XIX - початку XX ст. (епоха «Молодої Польщі»). Я писала ці лекції польською мовою, вчитувалася в написане, відтворювала його на заняттях, поступово збагачуючись новими знаннями і вміннями. Дуже істотною була допомога науковою літературою з боку мого колеги з Академії, у майбутньому завідувача кафедри полоністики і члена-кореспондента НАН України Р.П. Радішевського. Працювала я з таким ентузіазмом, про можливість якого навіть не здогадувалася. Перші п'ять літніх відпусток використала для написання конспектів історико-літературних лекцій, нагромадивши, як свідчення моєї відданості цьому предметові, десятки товстих зошитів. Воїстину, як казала моя мама, знання не носити за плечима: усе лишилося в пам'яті і стало у пригоді пізніше, через роки, коли після перерви на докторантуру я розпочала викладати курс з історії польської літературної мови, у якому динамічні процеси становлення й удосконалення норм польської мови я показую на прикладі творів художньої літератури.

З дистанції часу рельєфніше вимальовуються тодішні засади полоністичної й узагалі філологічної підготовки студентів. Освіта філологів у 70-х рр. минулого століття мала виразну ідеологічну заангажованість. Це по-справжньому я зрозуміла з роками, коли сама почала викладати. Звісно, у ті далекі юні роки ми вчилися за тими вимогами, які на той час здавалися вмотивованими і прийнятними.

Передусім, ми належали до одного з тих поколінь студентів, які вивчали такі предмети, як історія КНРС, діалектичний та історичний матеріалізм, політекономія капіталізму й соціалізму, теорія наукового комунізму, марксистсько-ленінська етика й естетика. Методичні розробки наших викладачів-філологів обов'язково розпочиналися з посилань на праці класиків марксизму-ленінізму і зі згадок про останні рішення партії та уряду, постанови політбюро ЦК КНРС та партійних з'їздів.

Повертаючись до стосунків між студентами й викладачами в цьому контексті, згадую, що в нашій польській групі до кожної з нас С.Й. Левінська зверталася виключно за прізвищем, додаючи слово *towarzyszka*. Я, отже, усі ці роки була *towarzyszka Czernysz*.

Тематику наукової роботи студентів найчастіше визначають наукові інтереси їхніх керівників. У мої часи на кафедрі слов'янської філології ми писали курсові роботи на II-IV курсах та дипломну роботу на V курсі. Найпопулярнішими темами наших наукових праць були різноманітні проблеми, пов'язані з творчістю представників польського революційного романтизму – А. Міцкевича і Ю. Словацького. Постає третью польського «пророка» тієї доби З. Красінського не користувалася прихильністю, оскільки, з точки зору радянського літературознавства, він репрезентував консервативно-буржуазний напрям. Стосовно літератури ХХ ст. теж існували жорстко визначені пріоритети: В. Броневський, Я. Івашкевич, В. Василевська, В. Жукровський та деякі інші. Звісно, нам нічого не розповідали про Є. Гедройця, Ч. Мілоша і под.

Пригадуючи наші навчальні програми, не можна не відзначити їх збалансованість: у них гармонійно співіснували славістика, полоністика, україністика і т. зв. «соцеки». З нами працювали такі професори і доценти філфаку, про яких і досі тепло згадую: професори В. І. Масальський, М. Й. Сиротюк, Я. П. Білоштан, Н. Й. Жук, Н. І. Тоцька, Л. Г. Скалозуб, доценти М. С. Зарицький, В. Є. Яніш, Л. І. Колоколова, В. В. Моренець, Т. Молодід, Л. О. Кадомцева, Ф. Я. Шолом.

Кафедра слов'янської філології для покращення нашої підготовки запрошувала фахівців з Академії наук, із Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні та Інституту літератури ім. Т. Шевченка. Серед них був, зокрема, уже згаданий мною блискучий фахівець з української діалектології та історичного слов'янського мовознавства Антін Миколайович Залеський (вихованець Львівського університету). Він упродовж трьох семестрів викладав у нас історичну граматику польської мови, і саме йому я завдячую свої систематичні знання в цій галузі; нагадаю також, що це саме він потім агітував мене перейти на викладацьку роботу.

Незабутньою сторінкою нашої славістичної підготовки був фундаментальний спецкурс із зіставного вивчення слов'янських літератур, який викладав видатний український літературознавець-славист і полоніст, доктор філологічних наук, професор, пізніше академік Григорій Давидович Вервес [1], багатолітній завідувач відділу зарубіжних слов'янських літератур академічного Інституту літератури, з яким мене від студентської лави і до кінця його життя поєднували щира приязнь і симпатія.

Окремо хочеться сказати про зміст нашої студентської праці: про те, які були у нас різновиди завдань і способи їх виконання. Приміром, дуже яскраво пригадується підготовка матеріалів для «політінформації» на заняттях з польської мови (для молодого читача зауважу, що політінформації називалися короткі повідомлення з актуальних новин, що їх готували студенти). Звісно, основною метою цих інформувань був

розвиток наших мовних умінь і навичок, але і самому змістові цих повідомлень теж надавалося значення. Мої збережені зошити з польської мови рясніють наклеєними вирізками з найдоступнішої для нас газети-органу ЦК Польської об'єднаної робітничої партії (ПОРП) «Trybuna Ludu» (до речі, більшої за обсягом за її радянський відповідник «Правду»). Під такими наклейками, у яких червоним було підкреслено нові слова, фразеологічні одиниці, крилаті вислови, абрєвіатури тощо, укладався невеличкий словничок. Героями таких текстів були партійні та державні діячі, найчастіше Л. І. Брежнев та Е. Герек. Стосовно польської преси додаю, що у кіосках «Союздруку» у 70-і роки найлегше можна було придбати, крім уже згаданої партійної газети, також «Sztandar Młodych», аналог радянської «Комсомольської правди», і «Życie Warszawy». Із журналів користувалися популярністю – настільки, що їх важко було купити – жіночі «Kobieta i Życie», „Gospodyni”, „Przyjaciółka” і практично невловима „Uroda». Іншими популярними журналами були «Przekrój», „Szpilki” і деякі інші. Довгий час я навіть передплачувала газету «Trybuna Ludu» і журнал „Przyjaciółka”.

Ми були спраглими на будь-які події культурного життя, пов'язані з Польщею. Яскравим спогадом лишилися гастрольні виступи славного на весь світ фольклорного ансамблю «Мазовше» з його неперевершеними костюмами, танцями, неповторним співом. Ці гастролі відбулися, наскільки пам'ятаю, у квітні 1973 і 1974 р. р. у тоді ще новому Палаці «Україна», – у роковини підписання радянсько-польського договору про дружбу і співробітництво. Під час одного приїзду цього колективу я ходила на його концерти чотири дні поспіль. Один раз зі мною була і моя сестра Тамара, яку також вразило і захопило мистецтво польських артистів. Чудовими були також концерти ансамблю «Шльонськ» та Показового оркестру Війська Польського. У липні ж відбувалися декади польської книжки у книгарні «Дружба» на Хрещатику якраз проти однойменної станції метро. Це було справжнє свято для любителів книжки, яке збирало з усього міста й околиць не лише аматорів польської літератури, а й просто людей, які вміли читати польському, адже там продавалися книжки дуже широкого тематичного діапазону, від завжди популярних детективів («Klub srebrnego klucza», т. зв. «серія з такою») і книжок із кулінарії і моди – і до науково-популярної та наукової літератури, де траплялися автори, яких ніколи не перекладали в СРСР. Для мене це була нагода комплектування особистої польської бібліотеки, яка живить мене й досі: це польська літературна класика і сучасна література різних жанрів, словники, довідники, посібники. Очікуючи на цю подію, я заощаджувала певну суму зі своєї підвищеної стипендії (найбільший розмір – 56 карбованців!), котру отримувала як відмінниця.

Важливим елементом нашого шкільного життя було писання конспектів. Слід сказати, що я любила опрацьовувати статті й монографії з історії української літератури, особливо давньої, яку нам викладав милий і

дивакуватий доц. Ф. Я. Шолом. З необхідності доводилося конспектувати дуже багато праць К. Маркса, Ф. Енгельса і В. І. Леніна, що, однак, у порівнянні з численними партійними документами було далеко менш обтяжливим. У бібліотеці були спеціальні кабінети з діамату та істмату. Семінарські заняття з історичного матеріалізму в нашій групі проводив добре підготовлений, чемний, із почуттям гумору молодий асистент, а нині академік і ректор нашого університету Л.В. Губерський. Чимало ми також конспектували з польської мови та літератури. Починаючи з III курсу з нами, полоністками, працювала М. М. Чередниченко, яка любила загадувати нам переписувати підручник польської мови Ст. Шобера. Я, між іншим, про це ніколи не пошкодувала, оскільки це один із найкращих підручників з теоретичної граматики польської мови з посторінковими історичними коментарями до граматичних форм, морфологічних чергувань та застарілих значень. Ці старанно зроблені конспекти я потім неодноразово використовувала на початку своєї викладацької діяльності.

Загалом слід сказати, що конспектування – це дуже ефективний спосіб активного засвоєння навчального матеріалу. У конспекті завжди повинні бути широкі поля – місце для власних думок, паралелей, асоціацій, роз'яснень, перекладу тощо: усе це потрібне і для засвоєння матеріалу, і для відповідей на семінарських заняттях. Нинішні студенти дуже багато втрачають, уникаючи конспектування. Ксерокопії без зауважень узагалі не можуть уважатись за виконане завдання, це лише замітник джерела, а не його опрацювання. Інколи мені буває прикро і ніяково, як жалюгідно виглядають студенти, горгаючи десятки скопійованих аркушів у пошуках потрібної відповіді. Як на мене, ксерокопіювання, цей важливий винахід, разом із готовими студентськими текстами з інтернету (що скачуються із масою помилок на кшталт «крапка зору»), призвів до постійного стану інтелектуальних лінощів, позбавив студентів індивідуальності, ніби полегшив їм роботу, а насправді призвів до розумової атрофії, обмеживши потребу в напруженні інтелектуальних сил.

Але в нинішніх студентах стільки є й доброго, творчого, оптимістичного, багато в чому вони перевершують нас. Навчаючи їх, ми також постійно вчимося. Вчорашні наші учні стають нашими колегами, як свого часу ми, викладачі, уперше розпочали свій шлях у дидактиці. Це є запорукою того, що традиції київської університетської полоністики й славістики живуть і розвиваються. Найважливішим залишається наша незмінна відданість тій справі, якій ми служимо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Українська література в загальнослов'янському і світовому літературному контексті / за ред. Г.Д.Вервеса. – У 5-ти т. – К.: Наукова думка, 1990.